پَاڻُ سوَنهارَن جِي مَدَنِي زِندگِي مُبَارَڪ

الحاج رحيم بخش قمر

وحده لا شريڪ لہ، جان ٿو چئين ائينءَ،
تان مچ محمد ڪارڻي، نرتئون منجهان نينهن،
سو تون وجيو ڪيئن، نائين ڪنڌ پين ڪي.
(شاه عليہ الرحمة)

رحمت للعالمين، سيد المرسلين، سيدنا محمد مصطفيٰ صلي الله عليہ وآلہ وصحبہ وسلم جن جي زندگي مبارڪ، مڪي هجي يا مدني، سفري هجي يا حضري، ڳجهي هجي يا پڌري، صحابن سڳورن جي سٿ ۾ هجي يا اڪيلائپ ۾ هجي، هر حالت ۾ سندن ذات بابرڪات چوڏهين رات جي چنڊ وانگر چمڪندڙ ۽ جرڪندڙ آهي، جنهن جو چلڪو ۽ جرڪو جهانن کان جرڪائي سنسار کي سوجهرو ڏئي رهيو آهي.

سندن زندگي مبارڪ جو هر پهلو روز روشن کان وڌيڪ روشن ۽ قابل تقليد آهي سورة الاحزاب ۾ آهي.

”لقد كان لكم في رسول الله اسوة حسنة“ ترجمو:- بيشڪ اوهان لاءِ الله تعاليٰ جي رسول جو اطاعت ۾ عمل جو سهڻو نمونو آهي.

اهو ئي سبب آهي جو سندن اطاعت کي، ڪريم ڪارساز، پنهنجي اطاعت قرار ڏنو آهي. جيئن سورت النساء ۾ آهي”من يطع الرسول فقد اطاع الله“ ترجمو:- جيڪو رسول جي اطاعت ڪندو، تنهن بيشڪ الله جي اطاعت ڪئي. پاڻ سونهارا، بشير به آهن ته نذير به آهن ۽ سراجا منير به آهن. سندن حيات بابرڪات قرآن مجيد جو تفسير بي نظير آهي.

سورة القلم ۾ آهي ته ”وانڪ لعليٰ خلق عظيم“ ترجمو:- ۽ بيشڪ تون اعليٰ اخلاق جي انتهائي عروج تي آهين. بهرحال مونکي سندن مدني زندگي مبارڪ تي مختصر انداز ۾ لکڻو آهي. ان سلسلي ۾ پاڻ ڪريم ﷺ جن جي مدني زندگي جو آغاز سندن هجرت واريءَ رات کان ٿئي ٿو.

اهو واقعو هينئن آهي ته مڪي شريف جي مشرڪن هڪ رات پاڻ ۾ گڏجي هيءُ منصوبو رٿيو ته ٻنهي جهانن جي سردار ۽ مسڪينن جي مددگار کي سندن هنڌ مبارڪ تي

ڪين ننڊ جي حالت ۾ شهيد ڪيو وڃي. هوڏانهن دشمن اهو منصوبو رٿي رهيا هئا هيڏانهن ڪريم ڪارساز، پنهنجي محبوب کي دشمنن جي انهيءَ بد ارادي کان آگاهه فرمايو.

پاڻ سيدنا علي المرتضيٰ، شير خدا ڪرم الله وجهہ جن کي پنهنجي بستري مبارڪ تي سمهاري، ماڻهن جون امانتون سندن حوالي ڪري، پنهنجي گهر مبارڪ مان ٻاهر نڪتا.

هڪ رات چيو هو شاهه اُمم،
اڄ سيج تي ڪر آرام علي،
آرام جو عالم ڇا ڇئجي
ايثار جو عالم ڇا ڇئجي! (قمر لاکو)

بهرحال، پاڻ سورة يٰس جي تلاوت ڪندي، ڪافرن جي گهيري کي ٽوڙيندي، هڪ مٺيءَ جي پري مٺ انهن طرف اُڇلائي جيڪا سمورن ڪافرن جي مٿن ۾ اکين ۾ پئجي وئي- هو پنهنجون اکيون مهٽيندا رهيا. پاڻ پنهنجي حاويليءَ مبارڪ مان نڪري ويا. جهڙيءَ ريت قرآن ڪريم ۾ فرمايل آهي:-”وما رميت اذ رميت ولکن الله رمي“ ترجمو: اي محبوب صلى الله عليه وسلم، ۾ جڏهن تو مٺيءَ جي مٺ اُڇلي ته (اها) تو نه اُڇلي پر اها الله(تعاليٰ) اُڇلي-“

سنگ ريزه مَي زند دست جناب،
مارميت اذ رميت آيد خطاب (مولانا روم)

اتان پاڻ سيدنا صديق اڪبر رضي الله عنہ جن جي گهر ويا، جتان پنهنجي هن دل گهرئي دوست کي ساڻ ڪري مڪي شريف کان ٻن ميلن جي پنڌ تي،”ثور“ نالي هڪ غار ۾ ٽي راتيون پاڻ ۾ روح رهاڻيون ڪيون:-

”جنهن غار ۾ گڏجي گهاريو ٽي ابوبڪر محمد منڙي سان
ان غار جو عالم ڇا چئجي! غمخوار جو عالم ڇا چئجي!“
(قمر لاکو)

هن غار جو بيان سورة توبہ ۾ هن ريت آهي:- ”ثاني اثنين اذهما في الغار اذيقول لصاحبہلاتحزن ان الله معنا“ ترجمو:- ٻن مان هڪڙو پاڻ هو، اثنين جڏهن اهي ٻئي غار ۾ هئا، تڏهن پنهنجي ساٿيءَ کي چيائين ته الڪو نه ڪر، تحقيق الله(تعاليٰ) پاڻ سان گڏ آهي.

يار غار سان جنهن وقت مديني مبارڪ ۾ تشريف فرما ٿيا ته مديني منور جي رهاڪن، جن کي قرآن شريف انصار ڪوٺيو آهي، تن پنهنجي دل جي گهراين وچان، سندن نهايت شاندار نموني ۾ آڌر ڀاءُ ۽ استقبال ڪيو، ايستائين جو قبا جي ڳوٺ کان مديني مبارڪ تائين، هر قبيلي جا

معزز ماڻهو رستي جي ٻنهي پاسن قطارون ڪري بيٺا آهن، هر هڪ ماڻهو چاهي ٿو ته رسول الله صلي الله تعاليٰ عليہ وآلہ وصحبہ وسلم جن سندن مهمان ٿين-

هر هڪ ماڻهو هٿ ٻڌي عرض ڪري رهيو آهي ته، اي الله جا رسول! هي گهر، هيءُ مال ۽ هيءُ جيءُ توهان تي قربان ٿيڻ لاءِ حاضر آهي، پاڻ ڪين دعائون ڏينديو، اڳتي وڌي رهيا آهن- نه رڳو مديني مبارڪ جا مرد مسرور آهن پر انصار عورتون پنهنجن گهرن ۽ ڪوٺن تي چڙهي خوشيءَ وچان ڳائي رهيون آهن.

”طلع البدر علينا من ثنيات الو داع،

وجب الشڪر علينا، ما دعا الله داع“

يعني چوڏهينءَ جو چنڊ اسان تي اڀريو آهي، وداع جبل جي گهٽين مان، اسان تي الله تعاليٰ جو شڪر ڪرڻ واجب آهي، جيستائين ڪو به دعا گهرندڙ، خدا کان دعا گهري ٿو.

پاڻ سڳورن جي ڏاچي مبارڪ، جنهن وقت حضرت ابو ايوب انصاري رضي الله تعاليٰ عنہ جي گهر وٽ ويٺي ته اتان جي ماڻهن جي دلين ۾ خوشيءَ جي هڪ لهر ڊوڙي وئي. خاص طور تي نجار قبيلي جون نياڻيون خوشيءَ ۾

نڻيون ماپن، دف هڻن ۾ اڻن ۽ ڏاڍي هيج مان ڳائي رهيون آهن.
”نحن جوار من بني النجار، يا حبذا محمد من جار“
يعني اسان نجار گهراڻي جون نياڻيون آهيون واهه! واهه! محمد صلى الله عليه وسلم جن، اسان جا پاڙيسري ٿيڻ وارا آهن.
اڄ مديني مبارڪ جي ماڻهن جي گهر گهر ۾ عيد آهي. انهيءَ خوشيءَ ۾ مرد ۽ عورتن، نوجوان ۽ پيرسن، شاهوڪار ۽ مسڪين، گهرن ۽ گهٽين ۾ پڪاري رهيا هئا:- جاءَ رسول الله ”جاءَ حبيب الله“ الله جو رسول اچي ويو، الله جو حبيب اچي ويو.
حاصل هيءُ آهي ته مديني جي گهوٽ جي مدني زندگي مبارڪ نهايت اهم ۽ اعليٰ آهي، جنهن ۾ اسلام کي انتهائي عروج حاصل ٿيو آهي.
حقيقت ۾ قرآن مجيد جو ڪامل ٿيڻ، مسجد قبا ۽ مسجد نبوي جي اڏاوت، جمعي جي نماز، عيدالاضحيٰ، عيدالفطر، زڪوات جو فرض ٿيڻ ۽ سموريون جنگيون خصوصاً غزوه بدر ۽ مڪي شريف جي ڪاميابي ۽ ڪامراني اهي سڀ شاندار ڪارناما، سندن مدني زندگي مبارڪ ۾ نروار ٿيا آهن، مڪي شريف جي ڪاميابي جي

موقعي تي بيت الله شريف کي ٽي سو سٺ بتن کان آجو ۽ پاڪ ڪيو ويو.
دين جي دشمنن کي عام معافي ڏني وئي، جنهن ڪري اُتان جا ماڻهو الله جي دين ۾ ٽولن جا ٽولا داخل ٿيندا ويا۔
”ورايت الناس يدخلون في دين الله افواجا“
ترجمو:- ۽ ماڻهن کي الله جي دين ۾، ٽولا ٽولا گهڙندڙ ڏسي ٿو- انهيءَ سلسلي ۾ حضور پر نور صلی الله عليه وسلم جن آخري حج جي موقعي تي، جيڪو خطبو مبارڪ فرمايو هو، ان جي ٿوري پاڱي جو ترجمو هن ريت آهي:-
”خبردار مون کان پوءِ گمراه نه ٿجو! متان هڪ ٻئي جا ڪنڌ لاهڻ شروع ڪيو، مسلمانو! عورتن ۽ ٻانهن جي معاملي ۾ رب کان ڊڄو، توهان کين خدا جي ضمانت تي حاصل ڪيو آهي ۽ خدا جي حڪم سان پنهنجي لاءِ جائز ڪيو آهي. توهان جو حق عورتن تي آهي ۽ انهن جو حق توهان تي آهي. پنج وقتي نماز پڙهندا رهجو! رمضان مبارڪ جا روزا رکندا رهجو! انسانو! مان توهان ۾ ٻه اهڙيون شيون ڇڏيو ٿو وڃان، جنهن تي توهان مضبوطيءَ سان عمل ڪندا رهندؤ ته گمراه نه ٿيندؤ. اهي شيون خدا جو ڪتاب قرآن شريف ۽ حديث آهي.

بهرحال سندن آخري حج جي موقعي تي فرمايل خطبو مبارڪ انسان ذات لاءِ بي مثال منشور آهي، جنهن جو اکر اکر املھ ماڻڪ، سيني جي سپ ۾ سانڍڻ جهڙو آهي. جنهن تي عمل ڪرڻ سان انسانيت جو عروج ۽ ماڻهپي جو معراج ماڻي سگهجي ٿو- سورة احزاب ۾ آهي.

ومن يطع الله و رسولہ فقد فاز فوزا عظيماo

۽ جيڪو الله ۽ سندس رسول جي اطاعت ڪندو، تنهن تحقيق وڏي ڪاميابي حاصل ڪئي شال ڪريم ڪار ساز اسان سڀني کي، سيدنا محمد مصطفيٰ صلي الله عليہ وآلہ وصحبہ وسلم جن جي سنت ۽ حڪمت، قول مبارڪ ۽ فعل مبارڪ تي هلڻ جي توفيق عطا فرمائي آمين!